

> Retouradres Postbus 20901 2500 EX Den Haag

1013 LT Amsterdam

Bestuurskern
Dir.Veiligheid en Risico's

Rijnstraat 8
2515 XP Den Haag
Postbus 20901
2500 EX Den Haag

Datum 8 augustus 2017
Betreft WOB-verzoek hormoonverstorende stoffen

Kenmerk
IENM/BSK-2017/151931

Bijlage(n)
2

Geachte

Bij brief van 23 maart, ontvangen op 24 maart 2017, heeft u bij het Ministerie van Infrastructuur en Milieu een verzoek ingediend als bedoeld in artikel 3, eerste lid, van de Wet openbaarheid van bestuur (hierna: Wob). Uw verzoek heeft betrekking op documenten over het voorstel van de Europese Commissie omtrent hormoonverstorende stoffen. Uw verzoek heeft betrekking op de periode van 1 april 2016 tot en met 22 maart 2017.

In uw verzoek vraagt u om de volgende concrete documenten en informatie:

"1. Alle gespreksverslagen, notulen, e-mails en anderszins benoemde schriftelijke verslaglegging binnen het ministerie van Infrastructuur en Milieu betrekking hebbende op de besluitvorming rondom de wetenschappelijke criteria voor de identificatie van hormoonverstorende stoffen in het kader van de EU-wetgeving betreffende gewasbeschermingsmiddelen en biociden (refnr. ministerie COM 2016 350).

2. Alle correspondentie, gespreksverslagen van het ministerie Infrastructuur en Milieu met externe partijen/personen die gevraagd of ongevraagd een reactie of advies hebben geleverd gericht op de bepaling van het Nederlands standpunt aangaande het voorstel van de Europese Commissie voor de wetenschappelijke criteria voor hormoonverstorende stoffen. Met externe partijen wordt o.m. bedoeld binnenlandse en buitenlandse wetenschappers, wetenschappelijke instituten/adviesorganen/colleges (RIVM en Ctgb) alsmede ook het bedrijfsleven. Onder 'bedrijfsleven' wordt in ieder geval verstaan de brancheorganisaties Nefyto, VNCI, NRK, ECPA, PlasticsEurope en Cefic maar ook individuele ondernemingen zoals Bayer, BASF, Monsanto, Dow Chemical, DuPont, AkzoNobel, DSM en Syngenta".

U heeft gelijklopende verzoeken ingediend bij de ministeries van Economische Zaken (EZ) en van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS). Tevens heeft u een verzoek ingediend bij het Ctgb en het RIVM over de criteria voor hormoonverstorende stoffen. Met het oog op een zorgvuldige besluitvorming en afdoening van de verzoeken zijn met de genoemde ministeries afspraken gemaakt

om onnodige dubbelingen van de onderlinge e-mailcorrespondentie tussen de ministeries te voorkomen.

Bestuurskern
Dir.Veiligheid en Risico's

Procedure

De ontvangst van uw verzoek is bevestigd op 27 maart 2017.
In de brief van 21 april 2017 is de beslistermijn met vier weken verdaagd.

Kenmerk
IENM/BSK-2017/151931

Het Ministerie van EZ heeft de behandeling van de verschillende verzoeken gecoördineerd en heeft met u tussentijds contact onderhouden over de termijn van afhandeling. Daarbij en tussentijds aangegeven dat na afloop van de beslistermijn nog enige tijd nodig is voor afstemming en voor het vragen van zienswijzen bij derdebelanghebbenden.

Ik bied u mijn excuses aan dat de afhandeling van uw verzoek langer heeft geduurd dan aanvankelijk verwacht. De behandeling van uw verzoek heeft meer tijd gevraagd dan verwacht, mede als gevolg van de noodzakelijke afstemming met de andere ministeries waar u het verzoek eveneens heeft ingediend.

Wettelijk kader

Uw verzoek valt onder de reikwijdte van de Wob. Voor de relevante wetsartikelen verwijs ik u naar de bijlage 1.

Inventarisatie documenten

Op basis van uw verzoek zijn 131 documenten geïnteriseerd. Deze documenten zijn opgenomen in een inventarislijst die deel uitmaakt van dit besluit. U treft de inventarislijst aan als bijlage 2 bij dit besluit.

Conform de afspraak met het ministerie van EZ en VWS zijn bij de inventarisatie door mijn ministerie betrokken de interne documenten die bij IenM berusten en de bilaterale contacten met externe partijen die IenM heeft gehad. De onderlinge e-mailcorrespondentie tussen IenM met de ministeries van EZ en VWS, wordt betrokken bij het verzoek aan EZ. Er heeft over deze correspondentie een gezamenlijke beoordeling en besluitvorming op grond van de Wob plaatsgevonden.

Openbare documenten

De Wob is niet van toepassing op documenten die reeds openbaar zijn. Ik verwijs voor een overzicht van de openbare documenten naar de u reeds door het ministerie van EZ toegezonden Tijdslijn ontwikkeling wetenschappelijke criteria voor hormoonversturende stoffen onder de Europese Gewasbeschermingsmiddelen- en de Europese Biocidenverordening.

Het doel van deze tijdslijn is om een chronologisch overzicht en de vindplaats te geven van de openbare stukken over de politieke besluitvorming over de wetenschappelijke criteria om hormoonversturende stoffen te identificeren op grond van de Europese gewasbeschermingsverordening (EU) 1107/2009 en de Europese biocidenverordening (EU) 528/2012.

Zienswijzen

Er zijn zienswijzen gevraagd aan derdebelanghebbenden. Deze hebben aangegeven geen bedenkingen te hebben tegen openbaarmaking van de informatie.

Besluit

Ik heb besloten uw verzoek gedeeltelijk te honoreren door de documenten zoals aangegeven in bijgaande inventarisatie openbaar te maken, met uitzondering van de daarin opgenomen persoonsgegevens en persoonlijke beleidsopvattingen en passages die de internationale betrekkingen kunnen schaden en passages die buiten de scope van het verzoek vallen. Voor de motivering verwijs ik naar het onderdeel Overwegingen in dit besluit.

Voor de documenten in de vorm van onderlinge e-mailcorrespondentie met het ministerie van EZ, is reeds een (deel)besluit genomen door de Minister van EZ. Ik neem diens besluit volledig over.

Voor de overige documenten wijs ik uw verzoek af.

Overwegingen

Het belang van de betrekkingen van Nederland met andere staten en internationale organisaties (artikel 10, tweede lid, onder a)

Op grond van artikel 10, tweede lid, aanhef en onder a, van de Wob blijft verstrekking van informatie achterwege voor zover het belang daarvan niet opweegt tegen het belang van de betrekkingen van Nederland met andere staten en met internationale organisaties.

In de inventarisatielijst is aangegeven welke documenten correspondentie bevatten tussen IenM, andere lidstaten en de Europese Commissie, inclusief de daarbij gewisselde documenten, alsmede interne e-mailcorrespondentie ter voorbereiding hierop. Deze interne correspondentie ziet bijvoorbeeld op internationaal gevoelige analyses over standpunten van andere landen. Deze analyses vormen de basis voor internationale onderhandelingen. Correspondentie met andere lidstaten is bijvoorbeeld gericht op het identificeren of bepaalde voorstellen op steun van andere lidstaten of van de Europese Commissie zou kunnen rekenen.

Openbaarmaking van de betreffende informatie zou naar mijn oordeel het contact tussen Nederland en de betrokken landen of de Europese instellingen in de toekomst bemoeilijken omdat deze landen/instellingen minder geneigd zullen zijn tot het verstrekken van bepaalde informatie dan voorheen en de noodzakelijke vertrouwelijkheid rond informatie-uitwisseling in het diplomatieke verkeer ondermijnen. Voorts zou openbaarmaking van de informatie de onderhandelingspositie van Nederland kunnen schaden. Ik ben van oordeel dat het belang van de internationale betrekkingen zwaarder weegt dan het belang van openbaarheid. Met een beroep op artikel 10, tweede lid, onder a, van de Wob besluit ik (onderdelen van) deze documenten niet openbaar te maken.

Persoonlijke levenssfeer (artikel 10, tweede lid, onder e, Wob)

Op grond van artikel 10, tweede lid, aanhef en onder e, van de Wob blijft het verstrekken van informatie ingevolge de Wob achterwege voor zover het belang daarvan niet opweegt tegen het belang van de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer.

In de documenten zijn gegevens opgenomen van ambtenaren en van derden. Hoewel ambtenaren en andere bij de besluitvorming betrokken personen, daar waar zij beroepshalve functioneren, niet ten volle een beroep kunnen doen op de persoonlijke levenssfeer, geldt dit volgens de vaste rechtspraak wel voor gegevens als namen, telefoonnummers (werk en privé), e-mailadressen en handtekeningen

en parafen van ambtenaren of personen van andere bij de besluitvorming betrokken organisaties. Namen en andere naar een persoon herleidbare gegevens zijn immers persoonsgegevens en het belang van eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer kan zich tegen het openbaar maken van dergelijke informatie verzetten. Van openbaarmaking van deze informatie wordt in beginsel afgezien indien het ambtenaren en derden betreft die niet uit hoofde van hun functie in de openbaarheid treden.

Een uitzondering hierop geldt voor namen van ambtenaren in besluiten die zij krachtens mandaat hebben ondertekend, omdat volgens de jurisprudentie deze ambtenaren in beginsel hebben te aanvaarden dat met deze bevoegdheid hun namen naar buiten komen.

Bij de informatie die in de documenten in dit geval in het geding zijn, zijn namen van uitvoerende ambtenaren en derden die niet vanwege hun functie in de openbaarheid treden onleesbaar gemaakt. Voor hen weegt naar mijn oordeel de persoonlijke levenssfeer zwaarder dan het algemene, publieke belang van openbaarheid van deze informatie.

Ten overvloede merk ik op dat deze handelwijze in lijn is met de huidige jurisprudentie. Ik verwijs naar de uitspraken van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State van 18 juli 2007 (LJN: BA9807), van 19 december 2012 (LJN: BY6746) en van 12 juni 2013 (zaaknummer 201112236/1/A3).

Persoonlijke beleidsopvattingen en intern beraad (artikel 11)

Artikel 11, eerste lid, van de Wob bepaalt dat in geval van een verzoek om informatie uit documenten opgesteld ten behoeve van intern beraad, geen informatie wordt verstrekt over daarin opgenomen persoonlijke beleidsopvattingen. Artikel 11, tweede lid, van de Wob bepaalt, dat over persoonlijke beleidsopvattingen met het oog op een goede democratische bestuursvoering informatie kan worden verstrekt, maar niet in tot personen herleidbare vorm.

Op grond van artikel 1, onder c, van de Wob wordt onder intern beraad verstaan het beraad over een bestuurlijke aangelegenheid binnen een bestuursorgaan, dan wel binnen een kring van bestuursorganen in het kader van de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor een bestuurlijke aangelegenheid. Een persoonlijke beleidsopvatting is "een opvatting, aanbeveling of conclusie van één of meer personen over een bestuurlijke aangelegenheid en de daartoe door hen aangevoerde argumenten" (artikel 1, onder f, van de Wob).

Als documenten van intern beraad worden blijktens de toelichting op de Wob en bestendige jurisprudentie o.a. aangemerkt: nota's van ambtenaren aan hun politieke en ambtelijke leidinggevenden, correspondentie tussen ministeries of andere bestuursorganen onderling en concepten van stukken. Ook documenten afkomstig van externe personen of organisaties die bij de beleidsvorming en besluitvorming worden betrokken kunnen als documenten bestemd voor intern beraad worden aangemerkt. Deze beperking op de informatieverplichting is in de Wob opgenomen omdat een ongehinderde bijdrage van ambtenaren en van hen die van buiten bij het intern beraad zijn betrokken bij de beleidsvorming en -voorbereiding gewaarborgd moet zijn. Zij moeten in alle openhartigheid onderling en met bewindspersonen kunnen communiceren. Staatsrechtelijk zijn slechts de standpunten die het bestuursorgaan voor zijn rekening wil nemen relevant. Een deel van de documenten zoals aangegeven in de inventarisatielijst bevatten persoonlijke beleidsopvattingen. Dat gaat bijvoorbeeld over opvattingen over de bevoegdheden van de Europese Commissie, over de praktische mogelijkheden om

Bestuurskern
Dir.Veiligheid en Risico's

Kenmerk
IENM/BSK-2017/151931

voldoende aan te tonen dat een stof hormoonverstorend is, over de wenselijkheid om in de criteria een uitzondering te maken voor stoffen waarvan de werkzaamheid juist is gebaseerd op verstoring van de hormoonhuishouding van het doelorganisme, over de vraag of Nederland verder zou moeten onderhandelen met de Europese Commissie en andere lidstaten, hoe we zouden moeten stemmen als de opvolgende conceptcriteria in stemming zouden worden gebracht.

Bestuurskern
Dir.Veiligheid en Risico's

Kenmerk
IENM/BSK-2017/151931

Ik acht het niet in het belang van een goede en democratische bestuursvoering dat de standpunten van ambtenaren zelfstandig worden betrokken in de publieke discussie. Ik heb daarom besloten de persoonlijke beleidsopvattingen in de genoemde documenten niet openbaar te maken. Ik zie in dit geval geen aanleiding om met toepassing van artikel 11, tweede lid, van de Wob, informatie te verstrekken die niet herleidbaar is tot personen en hun persoonlijke beleidsopvattingen.

Het is vaste rechtspraak dat feitelijke informatie die zo nauw zijn verweven met persoonlijke beleidsopvattingen dat het niet mogelijk is ze te scheiden, evenmin openbaar worden gemaakt. Dit geldt eveneens voor uit die feitelijke gegevens afgeleide prognoses, overwogen beleidsalternatieven en de inhoud van de argumenten die daarbij zijn gehanteerd. Zie in dat verband ABRvS van 8 oktober 2003 (LJN: AL7678).

In de inventarisatielijst is aangegeven in welke documenten met de feitelijke informatie zodanig is verweven met de persoonlijke beleidsopvattingen dat die daar niet los van kan worden gezien. Ik heb daarom besloten deze documenten integraal niet openbaar te maken.

Wijze van openbaarmaking

De stukken kunt u downloaden via een link die u separaat zal worden toegezonden.

Plaatsing op internet

Dit besluit wordt (geanonimiseerd) met de (deels) openbaar gemaakte documenten op www.rijksoverheid.nl geplaatst.

Ik vertrouw er op u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,

DE STAATSSECRETARIS VAN INFRASTRUCTUUR EN MILIEU,
namens deze,
DE WAARNEMEND DIRECTEUR-GENERAAL MILIEU EN INTERNATIONAAL

Bestuurskern
Dir.Veiligheid en Risico's

Kenmerk
IENM/BSK-2017/151931

Voor nadere informatie over dit besluit kunt u terecht bij de hierboven genoemde contactpersoon.

Op grond van de Algemene wet bestuursrecht kan een belanghebbende tegen dit besluit binnen zes weken na de dag waarop dit is bekendgemaakt een bezwaarschrift indienen. Het bezwaarschrift moet worden gericht aan de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu, ter attentie van Hoofddirectie Bestuurlijke en Juridische Zaken, afdeling Algemeen Bestuurlijk-Juridische Zaken, postbus 20906, 2500 EX Den Haag.

Het bezwaarschrift dient te zijn ondertekend en ten minste te bevatten:

- a. naam en adres van de indiener;
- b. de dagtekening;
- c. een omschrijving van het besluit waartegen het bezwaarschrift zich richt (datum en nummer of kenmerk);
- d. een opgave van de redenen waarom men zich met het besluit niet kan verenigen.

Bijlage 1: Artikelen 10 en 11 van de Wet openbaarheid van bestuur.

Bestuurskern
Dir. Veiligheid en Risico's

Artikel 10

Kenmerk
IENM/BSK-2017/151931

1. Het verstrekken van informatie ingevolge deze wet blijft achterwege voor zover dit:

- a. de eenheid van de Kroon in gevaar zou kunnen brengen;
- b. de veiligheid van de Staat zou kunnen schaden;
- c. bedrijfs- en fabricagegegevens betreft, die door natuurlijke personen of rechtspersonen vertrouwelijk aan de overheid zijn meegedeeld;
- d. persoonsgegevens betreft als bedoeld in paragraaf 2 van hoofdstuk 2 van de Wet bescherming persoonsgegevens, tenzij de verstrekking kennelijk geen inbreuk op de persoonlijke levenssfeer maakt.

2. Het verstrekken van informatie ingevolge deze wet blijft eveneens achterwege voor zover het belang daarvan niet opweegt tegen de volgende belangen:

- a. de betrekkingen van Nederland met andere staten en met internationale organisaties;
- b. de economische of financiële belangen van de Staat, de andere publiekrechtelijke lichamen of de in artikel 1a, onder c en d, bedoelde bestuursorganen;
- c. de opsporing en vervolging van strafbare feiten;
- d. inspectie, controle en toezicht door bestuursorganen;
- e. de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer;
- f. het belang, dat de geadresseerde erbij heeft als eerste kennis te kunnen nemen van de informatie;
- g. het voorkomen van onevenredige bevoordeling of benadeling van bij de aangelegenheid betrokken natuurlijke personen of rechtspersonen dan wel van derden.

3. Het tweede lid, aanhef en onder e, is niet van toepassing voorzover de betrokken persoon heeft ingestemd met openbaarmaking.

4. Het eerste lid, aanhef en onder c en d, het tweede lid, aanhef en onder e, en het zevende lid, aanhef en onder a, zijn niet van toepassing voorzover het milieu-informatie betreft die betrekking heeft op emissies in het milieu. Voorts blijft in afwijking van het eerste lid, aanhef en onder c, het verstrekken van milieu-informatie uitsluitend achterwege voorzover het belang van openbaarmaking niet opweegt tegen het daar genoemde belang.

5. Het tweede lid, aanhef en onder b, is van toepassing op het verstrekken van milieu-informatie voor zover deze handelingen betreft met een vertrouwelijk karakter.

6. Het tweede lid, aanhef en onder g, is niet van toepassing op het verstrekken van milieu-informatie.

Bestuurskern
Dir. Veiligheid en Risico's

7. Het verstrekken van milieu-informatie ingevolge deze wet blijft eveneens achterwege voor zover het belang daarvan niet opweegt tegen de volgende belangen:

Kenmerk
IENM/BSK-2017/151931

- a. de bescherming van het milieu waarop deze informatie betrekking heeft;
- b. de bevellinging van bedrijven en het voorkomen van sabotage.

8. Voorzover het vierde lid, eerste volzin, niet van toepassing is, wordt bij het toepassen van het eerste, tweede en zevende lid op milieu-informatie in aanmerking genomen of deze informatie betrekking heeft op emissies in het milieu.

Artikel 11

1. In geval van een verzoek om informatie uit documenten, opgesteld ten behoeve van intern beraad, wordt geen informatie verstrekt over daarin opgenomen persoonlijke beleidsopvattingen.

2. Over persoonlijke beleidsopvattingen kan met het oog op een goede en democratische bestuursvoering informatie worden verstrekt in niet tot personen herleidbare vorm. Indien degene die deze opvattingen heeft geuit of zich erachter heeft gesteld, daarmee heeft ingestemd, kan de informatie in tot personen herleidbare vorm worden verstrekt.

3. Met betrekking tot adviezen van een ambtelijke of gemengd samengestelde adviescommissie kan het verstrekken van informatie over de daarin opgenomen persoonlijke beleidsopvattingen plaatsvinden, indien het voornemen daartoe door het bestuursorgaan dat het rechtstreeks aangaat aan de leden van de adviescommissie voor de aanvang van hun werkzaamheden kenbaar is gemaakt.

4. In afwijking van het eerste lid wordt bij milieu-informatie het belang van de bescherming van de persoonlijke beleidsopvattingen afgewogen tegen het belang van openbaarmaking. Informatie over persoonlijke beleidsopvattingen kan worden verstrekt in niet tot personen herleidbare vorm. Het tweede lid, tweede volzin, is van overeenkomstige toepassing.